

KINSTELLAR

Важлива віха у реформуванні корпоративного управління в Україні: прийнято довгоочікуваний закон для подальшої лібералізації сектору підприємств державної форми власності

Березень 2024

8 березня 2024 року набув чинності Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління" ("Закон" або "Закон про корпоративне управління"). Цей Закон є вагомим кроком на шляху до приведення у відповідність українського нормативного регулювання щодо підприємств державної форми власності ("ДП") з найкращими міжнародними стандартами, зокрема, Керівними принципами ОЕСР щодо корпоративного врядування на ДП ("Керівні принципи ОЕСР").

Команда Kinstellar мала честь бути безпосередньо залученою до розробки Закону, в рамках нашої співпраці з ЄБРР.

Опираючись на цей досвід, ми відзначаємо важливість прийнятого Закону для державного сектору, бізнес-середовища в цілому та післявоєнного відновлення, а також надаємо практичні висновки щодо внесених змін.

Починаючи з 2014 року, Україна неодноразово здійснювала спроби вдосконалити законодавче регулювання щодо корпоративного управління ДП. Ця реформа була вкрай необхідною, враховуючи значний портфель держпідприємств і недостатню ефективність управління державною власністю. Тим не менш, реформування було радше фрагментарним, без комплексних змін застарілих підходів. Ухвалення в першому читанні законопроекту № 5593-д ("Законопроект") у 2021 році стало багатообіцяючим кроком для реформи корпоративного управління, яка, однак, була знову призупинена з початком повномасштабного вторгнення Росії.

У 2023 році активну роботу над Законопроектом було відновлено, в тому числі, з огляду на оновлене розуміння важливості реформи ДП для цілей повоєнної відбудови. Консультуючи ЄБРР в рамках їхньої технічної підтримки Міністерству економіки України, команда Kinstellar долучилась до доопрацювання Законопроекту. Ця робота передбачала як технічне, так і змістовне доопрацювання тексту Законопроекту з огляду на необхідність опрацювання численних депутатських поправок, потребу збалансувати та інкорпорувати пропозиції різних стейкхолдерів, а також прийняття нового законодавства про акціонерні товариства. Закон про корпоративне управління, ухвалений в лютому 2024 року після численних раундів консультацій та обговорень між різними робочими групами, залученими для вдосконалення Законопроекту, є результатом консенсусу, досягнутого ключовими стейкхолдерами.

З одного боку, Закон справді відображає прагнення України привести свою систему корпоративного управління у відповідність із найкращими практиками, зокрема, Керівними принципами ОЕСР. Наприклад, Закон наділяє наглядові ради ДП ключовими обов'язками, нарешті покладаючи на них функції стратегічного управління. Нові підходи до винагороди, підстав для звільнення та оцінки діяльності членів наглядової ради також виконуватимуть роль необхідних гарантій від неправомірного політичного втручання. Закон також передбачає інші суттєві позитивні зміни, зокрема скасування базового нормативу для виплати дивідендів, запровадження нових інструментів для вдосконалення здійснення функції державної власності, таких як Політика державної власності, яку розробить Уряд, та листи очікувань власника, які щорічно затверджуватимуться ДП тощо.

Водночас Закон містить деякі положення, які відповідають викликам, що постають перед державою в умовах війни. Зокрема, щоб уникнути будь-яких затримок прийняття ДП операційних рішень в умовах воєнного часу, Закон дозволяє передавати виключні повноваження наглядових рад органу управління/акціонеру на період тимчасової відсутності правомочного складу наглядової ради. Закон також містить деякі фіскальні обмеження, які держава вважає необхідними гарантіями під час воєнного стану. Наприклад, протягом перехідного періоду встановлюється мінімальна ставка виплати дивідендів у розмірі 30%, тоді як операційна незалежність деяких ключових ДП у частині фінансового планування залишається обмеженою. Звичайно, такі положення ще не повністю узгоджені з найкращими міжнародними стандартами, однак їхнє включення пояснюється нинішніми обставинами. Добрим сигналом є те, що більшість таких положень мають перехідний характер і діють лише під час воєнного стану та протягом 12 місяців після його припинення чи скасування, але не довше ніж протягом 3 років з моменту набрання чинності Законом. Важливо, що за 3 роки Уряд також має розробити план дій подальшого втілення реформи корпоративного управління ДП. Це підтверджує статус Закону як критично важливої, хоч ще не останньої, складової реформи.

Загалом, ухвалення Закону є дуже потрібним і очікуваним кроком вперед. Для України такий значний прогрес у вдосконаленні системи корпоративного управління свідчить про її готовність виконувати свої міжнародні зобов'язання. Нові правила для суб'єктів державного сектору та створення рівних умов для ДП (наскільки це можливо в реаліях воєнного часу) мають підвищити ефективність не лише ДП. За умови, що підзаконне регулювання відповідатиме принципам, визначеним Законом, зміни, впроваджені Законом про корпоративне управління також мають покращити загальне бізнес-середовище, зміцнюючи довіру інвесторів до відновлення економіки України.

01 | Фундаментальні зміни у статусі наглядових рад ДП

 Створення наглядової ради є обов'язковим для ДП, які відповідають критеріям, визначеним у Політиці державної власності або встановленим законом. У ДП може бути застосована однорівнева структура управління, якщо утворення наглядової ради не є обов'язковим.

 Незалежні члени повинні складати більшість усіх членів наглядової ради ДП. Закон також містить оновлений перелік критеріїв незалежності.

 Наглядові ради наділено ключовими операційними повноваженнями, включаючи затвердження фінансових, стратегічних та інвестиційних планів, призначення та припинення повноважень керівників, визначення їх винагороди.

 Проте протягом перехідного періоду (протягом 12 місяців після закінчення воєнного стану, але не довше ніж протягом 3 років після набрання чинності Законом) будь-які виключні повноваження наглядових рад можуть бути передані органу управління/акціонеру, якщо правомочний склад наглядової ради ДП відсутній протягом такого перехідного періоду. Після призначення правомочного складу наглядової ради, така рада може переглядати рішення, прийняті під час її неправомочності.

 Закон також обмежує незалежність наглядових рад ДП, які є (1) природними монополіями та (2) підприємствами з плановим розрахунковим обсягом чистого прибутку понад 50 мільйонів гривень ("Ключові ДП") у частині фінансового планування. Зокрема, Міністерству фінансів надано повноваження щодо:

- (1) попереднього погодження певних ключових фінансових показників Ключових ДП (з подальшим включенням таких показників до їхніх фінансових, стратегічних та інвестиційних планів),
- (2) погодження облікових підходів щодо сумнівних боргів Ключових ДП, а також
- (3) погодження максимальних порогів капітальних інвестицій Ключових ДП протягом перехідного періоду.

Введено механізм оцінювання діяльності наглядової ради, що має проводитися не рідше одного разу на 3 роки. Закон не врегульовує деталей процедури оцінювання, яку має розробити Уряд у підзаконних актах. Результати оцінювання мають оприлюднюватися на веб-сайті ДП. Для оцінювання може бути залучений незалежний консультант, а також може враховуватися звіт, або самооцінка, або пояснення наглядової ради. Результати оцінювання можуть бути враховані при вирішенні питання про дострокове припинення повноважень членів наглядової ради.

Закон встановлює вичерпний перелік підстав для дострокового припинення повноважень членів наглядових рад із різними процедурами припинення повноважень залежно від підстав.

02 | Здійснення функції власності

Кабінет Міністрів України має повноваження розробити Політику державної власності, що підлягає регулярному перегляду та консультаціям з громадськістю. Така рамкова політика має визначати принципи таких ключових питань, як, зокрема, обґрунтування та цілі залишення у державній власності, класифікація ДП, визначення категорій ДП, перед якими ставляться нефінансові цілі, критерії для обов'язкового створення наглядових рад, та інші.

Політики винагороди та Державна дивідендна політика є невід'ємними частинами Політики державної власності. Ці політики мають включати принципи та методологічні підходи до:

- 1) встановлення винагороди членів виконавчих та наглядових органів ДП та
- 2) визначення розмірів та сплати дивідендів до державного бюджету, відповідно.

На підставі Політики державної власності та після консультацій з наглядовою радою, орган управління/акціонери повинні затверджувати щорічні листи очікувань власника, в яких викладено коротко- та середньострокові фінансові, операційні та нефінансові цілі діяльності ДП. Лист очікувань власника підлягає оприлюдненню. Міністерство економіки України має повноваження щодо розробки методичних рекомендацій щодо підготовки листа очікувань власника. Листи очікувань власника Ключових ДП повинні містити окремі ключові фінансові показники, попередньо погоджені Міністерством фінансів.

03 | Виплата дивідендів

Рішення про виплату дивідендів має прийматися органом управління або акціонерами ДП відповідно до Державної дивідендної політики і за результатами фінансово-господарської ДП у відповідному році. Наглядові ради мають повноваження подавати пропозиції щодо розміру дивідендів відповідно до Державної дивідендної політики.

Проте Закон встановлює мінімальну 30% ставку виплати дивідендів для всіх ДП на перехідний період (під час воєнного стану та протягом 12 місяців після його закінчення, але не довше ніж протягом 3 років з моменту набрання чинності Законом).

Дивіденди можуть виплачуватися частинами, якщо Уряд ухвалить відповідне рішення про розстрочення.

Закон передбачає консолідовану виплату дивідендів для груп компаній.

У разі виникнення будь-яких запитань
щодо нового закону просимо
звертатися до нашої команди

Олена Кучинська

Керуюча партнерка

[.olena.kuchynska@kinstellar.com](mailto:olena.kuchynska@kinstellar.com)

Олена Канья

Старша юристка

olena.kandya@kinstellar.com

Вищезазначене не є юридичною консультацією і не створює відносин "юрист-клієнт" між Kinstellar та будь-яким одержувачем. Цей матеріал призначений виключно для маркетингових цілей. Він не може бути переданий будь-якій іншій особі або опублікований у будь-який спосіб без нашої згоди. Ми не несемо відповідальності за зміст цього документу, однак він може бути використаний будь-яким одержувачем.

